

Istoricul va rămâne, totuși, cu niște nedumeriri. Iată: cine a condus teatrul între 1953–1956, între 1957–1959? Cine au fost, la urma urmei, regizorii, scenografii și actorii angajați ai acestui teatru de-a lungul anilor? Iar rezumatul cronologiei stațiunilor ar fi încheiat, riguros și onorabil, o impresionantă evocare a vieții teatrale arădene din impunătorul ei locaș ce domăină, cu sobră semetie de tradiție și bravură (a trecut prin incendiul din 1957) centrul civilizatei urbe.

Maria COGĂLNICEANU

Despre teatru, cu dragoste

Am stat mereu sub fascinația teatrului ca suprarealitate gândită și concretizată de artiștii fără seamăn ai timpului nostru, indiferent unde jucau.

De aceea inițiativa unei apariții editoriale cu un subiect atrăgător cum este teatrul municipal ne bucură. Impozantul volum *Teatrul „Maria Filotti”. Perspectivă monografică 1949–2009* se vrea un studiu complet asupra fenomenului teatral local, neocolind racordările firești la contextul social-politic oportun sau inoportun artei spectacolului și scopului ei instructiv-educativ. Nu putea fi neglijat nici contextul cultural în ansamblu și evoluția lui în șase decenii. În *Argument* se precizează criteriile pe care s-a situat autorul Ioan Munteanu împreună cu editorul coordonator Rodica Antonescu și coordonatorul tehnic Marius Cotesu, fără să eludeze însă opinia unui consultant de specialitate în actorul Bujor Macrin. E un veritabil *montagnes russes* cu urcușuri și coborâșuri rapide, periculoase, cu diferență că în locul vehiculului care a parcurs acest drum s-a aflat echipa amintită. Dar nu trebuie ignorată nici munca arhivarului Marcela Albu care răzbate, involuntar, din multiple referințe bibliografice adunate laolaltă.

Din cele aproape șase sute de pagini aflăm informații cât pentru mai multe cărți: micromonografii actoricești, festivaluri, proiecte scenice înnoitoare, regizori la modă, ecouri ale presei locale, naționale și internaționale despre Teatrul „Maria Filotti” ș.a. Instituția în sine are istoria ei de peste 125 de ani. Unul dintre cele mai frumoase teatre din țară, odinioară proprietatea filantropului Dumitru Ionescu, trece în mâinile Primăriei Municipiului Brăila din anul 1919. După cum citim în lucrarea *Brăila. Memoria orașului. Imaginea unui oraș din secolul al XIX-lea* de Maria Stoica, „Imaginea de astăzi a clădirii se datorează lucrărilor de consolidare-restaurare realizate în perioada anilor 1980 și 1988, după un proiect al arhitecților Viorel Oproescu

și Doina Juncu și al artistului plastic Virgil Mihăescu, apreciat cu Premiul Academiei Române în anul 1984. Construcția are un volum monumental și este decisivă pentru expresia pieței. Stilistic, arhitectura ei ilustrează barocul.¹

Stilul arhitectonic al clădirii îl regăsim și-n bogăția materialului alcătuitor al cărții: de la consemnări fugitive, laconice, la istorii scrise de cercetătorii arhivelor locale (Ioan Massoff, Gh. Iavorschi, G.A. Vidis, T. Buculei ș.a.), la referințe numeroase ca paginatură din presa de specialitate.

Selectarea și filtrarea informației presupune o lungă etapă anterioară redactării textului, o decantare și o coerență limpede ca a vinului bun, pus la fiert în butoaie mari și apoi îmbuteliat. Obiectivitatea este păstrată ca principiu asumat, ca ordine alfabetică a numelor participanților la întregul fenomen teatral local. Se observă totuși, pe alocuri, subiectivitatea privirii. Ideea gloriei și decadentei cantemirilor este reluată prin filosofia lui Vasile Conta și aplicată în capitolul *File de tradiție*. Parcurgând acele date memorabile, e natural să apară cunoscuta interrogație retorică, *Où sont les neiges d'antan?* ca preambul la ceea ce va urma după 1949.

Astăzi ni se pare halucinant să constatăm că prin decizia de înființare, teatrul era o întreprindere economică de interes local cu denumirea Teatrul de Stat Brăila, „având ca obiect teatrul”.² Muzele, pe care le invocase Iancu Văcărescu la înțemeierea teatrului din Țara Românească, au fost alungate din templu. Actorii deveniseră *prestatori de servicii*. De altfel, anomalii de acest gen s-au mai produs ulterior în regimul dictatorial ceaușist.

Evoluția teatrului este reflectată cronologic prin stagiuni și caracteristicile lor repertoriale, prin formarea unor actori profesioniști din rândul amatorilor (Vasilica Tastaman, Ștefan Mihăilescu-Brăila), prin planurile de activitate și turneele obligatorii etc. Adiacente fenomenului scenic au fost Școala Populară de Artă din care s-au recrutat talente reale (Eugen Popescu Cosmin, George Motoi, Cătălina Buzoianu), cenaclul literar *Hristo Botev* și revistele cu specific teatral (*Bis*, *Umor cu antract*, *Gazeta teatrului*).

Omisuniile involuntare țin de firesc. Cel ce înregistrează are în față un material enorm ca în cele două capitole: *Stagiunile așa cum au fost și Repertoriul Teatrului „Maria Filotti”*. Aruncând o privire retrospectivă peste cele șase decenii de teatru, simțim nevoia să-l cităm pe cronicar: *să sperie gândul*. Dar autorul a fost servit de cronicarii și istoricii teatrali vechi și noi. Sunt aici etape deja parcurse sau de parcurs într-o viitoare Istorie a teatrului brăilean pe care o poate scrie un cercetător din timpul apropiat.

În această *perspectivă monografică*, Ioan Munteanu întrebuințează medalionul literar, succint sau detaliat, decupând astfel din materialul abundent chipurile unor personalități artistice ca Maria Filotti, Constantin Codrescu, Virgil Mihăescu, Ștefan Mihăilescu-Brăila, Gheorghe Moldovan, Petre Simionescu, Nicolae Budescu, Marius Popescu, Bujor Macrin, George Țoropoc, George Șofrag, Ioan Bălan, George Motoi, Anghel Deac, Cătălina Buzoianu ș.a.

Iconografia susține bine textul. Dar dacă actorii sunt carnea, sângele și sufletul oricărui text dramatic, nu înțelegem de ce se insistă doar asupra regizorilor spectacolelor. Actorul stă într-o lumină palidă în timp ce regizorul deține supremația. Pentru tinerii care nu i-au văzut jucând pe scena teatrului pe actorii care au strălucit în trecut, era nevoie să li se fi scris numele sub imaginea fotografică.

¹ Maria Stoica, *Brăila. Memoria orașului. Imaginea unui oraș din secolul al XIX-lea*, Muzeul Brăilei, Editura Istros, Brăila, 2009, p. 239.

² Ioan Munteanu, *Teatrul „Maria Filotti”. Perspectivă monografică 1949–2009*, Edmund Media Serv. S.R.L., Brăila, 2009, p. 26.

Deși în anii '50, teatrul a fost mai mult o tribună ideologică, se mai jucau, din când în când, piese din repertoriul clasic. Autorul ne face părtași la dramele unor artiști. *Iago și Mefisto se aflau printre actori*, după cum se exprimă cineva. Obiectivul cercetării este fixat pe deceniile opt și nouă. Se urmărește și istoria mică, nu numai succesul unor creatori de teatru sau colaborarea cu actori celebri și regizori de prestigiu de pe scena Teatrului Național. Performanțele se amestecă de aproape cu demisii, transferări, pensionări, plecări fără întoarcere, tragedii. Paginile forfotesc de viață dar și de absurdități. „La vizionarea de aprobare a spectacolului (*Matca* de Marin Sorescu, 1974) s-a cerut să se mai reducă din numărul de lumânări aprinse plutind pe apă... dat fiind caracterul prea religios al celebrării morții”.³ Mult timp ignorată pe nedrept pentru contribuția sa la dezvoltarea învățământului și culturii locale, prof. Lica Paulescu este, în fine, recunoscută și menționată pentru cronicile sale dramatice. Gestul este în conformitate cu adevărul – așa cum reiese din presa brăileană din acei ani – și prezintă o victorie a spiritului justițiar al locului.

Există atâtea spectacole și niveluri de receptare câți spectatori se află în sală. Singuri, comentatorii specializați – și monografistul – pot separa arta de non-artă, rigoarea și onestitatea științifică de parțialitate, evenimentul autentic de factorul conjunctural, factice, aurul din muntele de steril, *timpul rotitor* de cel *rostitor* al devenirii Teatrului „Maria Filotti”. În ansamblu, teatrul nostru a fost grandios ori pedestru, pe val sau sub val, ca derivat din etapizarea istorico-politică și în funcție de echipa managerială. Ioan Munteanu trece în revistă participări la festivaluri naționale și internaționale, performanțele artistice și regizorale, turnee, spectacole-eveniment (*Chira Chiralina*, *Mediterranée*, *Woyzeck* și *Omul pernă*), inovări scenice și formule dramatice noi, oprindu-se cu precădere la ultimii nouă ani, când la conducerea instituției s-a aflat Veronica Dobrin, inițitoare a Festivalului *Zile și nopți de teatru european la Brăila* și a multor proiecte culturale lăudabile. În această vastă *perspectivă monografică* i se consacră un medalion în care se relevă contribuția sa ca director general al Teatrului „Maria Filotti”.

Autorul cunoaște bine teatrul din interior, viața din culise și din ateliere și adaugă câte un *remember* interesant, fără a menționa însă unele evenimente de anvergură desfășurate sub aceeași cupolă magnifică. Lacuna ni se pare pur întâmplătoare. De aceea ne limităm doar la rememorarea a trei date remarcabile pentru cultura brăileană recentă. Alături de *Festivalul Internațional „Haricleea Darclée”*, inițiat și condus de soprana Mariana Nicolesco, situăm, valoric, *Centenarul Panait Istrati* (1984) și primul *Colocviu Internațional Panait Istrati* de la Brăila cu participări ilustre din Franța, Grecia, Elveția și România (1991). Perioadă când era președinte al Comitetului Județean de Cultură actorul Mircea Bădălan, care s-a implicat cu pasiune în derularea acestei activități de prestigiu european. De atunci, Christian Golfetto, președintele Asociației *Prietenii lui Panait Istrati*, cunoștea această instituție pe care a revizitat-o. Ulterior a vizionat la Brăila și la Teatrul Toursky din Marsilia spectacole geniale regizate de Cătălina Buzoianu. Numai așa se poate explica însemnarea pe care el o lăsase în Carta de onoare a teatrului la 14 aprilie 2007: „Fericit de a regăsi acest loc emblematic al culturii, acest magnific Teatru «Maria Filotti»”.⁴

Nicăieri ca în acest spațiu al culturii nu este mai ușor de susținut apoftegma shakespeariană a lumii ca teatru. Dar, parafrazând, putem spune că și teatrul este o lume. Analizând *degringolada din teatru* după '90, autorul nu poate trece cu vederea cancanuri, divorțuri, căsătorii, dar și unele ecouri din presa străină la spectacolele-unicat, cât și disputele de ordin estetic legate de primatul textului,

³ *Ibidem*, p. 163.

⁴ *Ibidem*, p. 473.

regiei sau experimentul teatral, *viziunea* modernistă a unor tineri creatori, opiniile pro și contra ale spectatorilor. În carte, Radu Afrim are treisprezece pagini de comentarii la spectacolele sale. Gestul actorului George Motoi de a părăsi sala de teatru la un moment dat este simbolic. Ingratitudinea oficialilor față de regizoarea Cătălina Buzoianu și refuzul acesteia de a primi titlul de Cetățean de onoare al Brăilei sunt întristătoare.

Locul desființatei Facultăți de Teatru de la Universitatea „Constantin Brâncoveanu” din Brăila este luat de Clasa de teatru de la Liceul de artă „Haricleea Darclee”. Perspectiva este asigurată. Jocul histrionic are viitor, dacă arta nu se transformă în pornografie.

Studiul lui Ioan Munteanu se încheie cu adăugirea unor foarte necesare sinteze în engleză și franceză. Cartea-album este un document necesar și valoros ce trebuie să facă parte din bibliotecile celor care iubesc arta teatrală și cultura în totalitatea ei.

Daria DIMIU

Da, am trăit într-un mic teatru mare...

Majoritatea teatrelor de păpuși și marionete din România au împlinit în 2009 frumoasa vârstă de 60 de ani. Din punct de vedere oficial, un decret a fost singurul temei al apariției noilor instituții, în general pe lângă teatrele de proză. Teatrul de Păpuși din Craiova, botezat după Revoluție de către regretatul director Patrel Berceanu „Colibri”, nu face excepție. Dar în inima Băniei, circumstanțele erau mai propice acestui mod de expresie teatrală: un grup de educatoare și Horia Davidescu, pe atunci elev la clasa de Arte Pactice a Conservatorului „Cornetti” din oraș, puseseră bazele unui nucleu de teatru de păpuși, care-și susținuse deja primul spectacol, numit *Iliuță și coșarul* în sala de festivități a școlii israelite „Lumina”.

Din cartea ***Am trăit într-un mic teatru mare*** de Alexandra Davidescu aflăm fapte, detalii și aspecte despre parcursul instituției. La o primă vedere, apariția ocazionată de scurgerea celor 60 de ani de teatru de păpuși oficial recunoscut în Craiova ar putea fi, la o adică, socotită o ediție revăzută și adăugită, de vreme ce în timpul comunismului văzuse lumina tiparului, sub aceeași semnătură, un alt volum – *Un mic teatru mare*, pentru a celebra trei decenii de la înființare, la care titlul actualului face referire. Alexandra Davidescu precizează că Florea Firan, în 1977 Președintele Comitetului de Cultură al Județului Dolj, a îndemnat-o să scrie o istorie a Teatrului, iar primul cititor al manuscrisului a fost I.D. Sârbu.

În mod firesc și necesar, scrierea urmează firul cronologic, conul de lumină fiind centrat pe activitatea profesională, dar cuprinde și pățanii hazlii sau amare, conexe activității scenice. Pentru început, noul colectiv însoțește Naționalul în deplasări, ca o mezină cuminte; primul turneu numai cu păpușile a avut loc la mijlocul lui octombrie 1953, în căminele culturale de pe ruta Segarcea–Băilești. Jucau serile, la lumina lămpilor cu gaz, după ce localnicii terminau munca ogorului și copiii veneau cu vitele de la păscut. Despre puhoiul de lume, un localnic spusese atunci: „Vin ca fluturii la lampă! Le e dor de lumină!”. În asemenea deplasări, neavând încă mijloc de transport propriu, așteptau pe traseu câte un marfar să îi tracteze. Uneori, fetele se urcau noaptea în vreun car cu fân și măsurau distanța până la destinație în stele căzătoare. Dacă se interesau cum se ajunge într-un oarecare punct li se